

Het sociaal leven van ouders in Vlaanderen

Gezinnen in Vlaanderen over hun deelname aan sociale activiteiten, het sociale netwerk, de steun die men van het netwerk krijgt en de tevredenheid met het sociale leven.

Auteurs: Joost Bronselaer & Anne Van Der Gucht (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin)

1 INLEIDING

In deze bijdrage schetsen we aan de hand van de gezinsenquête een beeld van het sociaal leven van ouders in Vlaanderen. We doen dit door een aantal indicatoren over het sociaal leven te belichten. De indicatoren die aan bod komen zijn: [deelname aan sociale activiteiten](#), [het aantal hulp- en steunfiguren](#), [de ervaren steun](#) per levensdomein, [de tevredenheid met het sociaal leven](#), [gewenste veranderingen in het sociaal leven](#) en [de impact van corona op de ervaren steun](#). De resultaten in deze bijdrage zijn gebaseerd op data uit de gezinsenquête afgenomen in zowel 2016 als in 2021. We maken voor de cijfers uit 2021 een opdeling naar achtergrondkenmerken en waar mogelijk maken we een vergelijking tussen 2016 en 2021. Interessant aan deze resultaten is dat we het sociaal leven van ouders vóór en tijdens de coronapandemie (voorjaar 2021) met elkaar kunnen vergelijken.

Van den Bergh (2018) rapporteerde over het sociaal leven van ouders op basis van de gezinsenquête 2016. In verband met de indicatoren die in deze bijdrage ook aan bod komen, kwam Van den Bergh tot volgende bevindingen. Ten eerste blijkt dat de meerderheid van de ouders in Vlaanderen wekelijks deelneemt aan sociale activiteiten en dat een beperkte groep van 6% zelden of nooit deelneemt. Ten tweede ervaren veel ouders eerder weinig steun van anderen in verschillende levensdomeinen. Voor de meeste levensdomeinen blijkt dat 40 tot 50% van de ouders zich beperkt gesteund voelen en voor huishoudelijke taken gaat het zelfs over 80%. Ten derde is een optimale tevredenheidsscore met het sociaal leven (score van 10 op 10) schaars. Slechts 6,9% van de ouders halen een maximale score. Inzake de gewenste veranderingen in het sociaal leven bleek (meer) tijd willen voor vrienden, familie, cultuur en sport het dominante thema.

We beschrijven in deel 2 kort de gebruikte data en de gehanteerde onderzoeksmethoden. Deel 3 bevat de resultaten per indicator van het sociaal leven. Deel 4 bevat een samenvattend besluit.

2 METHODE

2.1 DATA

De gezinsenquête werd in 2016 en 2021 uitgevoerd door het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Telkens werd een steekproef getrokken van 9.000 personen uit de populatie personen in het Vlaams Gewest met minstens één kind jonger dan 25 jaar en zoals gekend in het Rijksregister. De steekproeven van 2016 en 2021 verschillen echter op een belangrijk punt van elkaar. De gerealiseerde steekproef in 2016 bevat geen gescheiden ouders waarvan geen enkel (stief)kind zijn of haar domicilie bij de ouder heeft ook al verblijven er één of meerdere kinderen deeltijds bij deze ouder. Aangezien na scheiding de kinderen hun domicilie vaak bij de moeder hebben, zijn met name gescheiden vaders ondervertegenwoordigd in de steekproef van 2016. In 2021 was het mogelijk om een steekproef van 9.000 personen te trekken in het Vlaams Gewest waarbij ook ouders wiens kind(eren) officieel elders wonen ingesloten werden. Hieronder vallen een groot deel van de gescheiden ouders wiens kinderen hun domicilie bij de andere ouder (veelal ex-partner) gevestigd hebben (Audenaert, 2022). Ook andere ouders wiens kinderen jonger dan 25 jaar niet (langer) officieel inwonen, worden nu meegenomen in de gezinsenquête, waaronder een deel alleenstaanden en legenestgezinnen. Op deze manier slagen we erin om een beter beeld van gezinnen in Vlaanderen te geven. Meer informatie over de gewijzigde onderzoeksopzet is te vinden in het methodologisch rapport.

Uiteindelijk namen 2.189 gezinnen deel aan de gezinsenquête in 2016 en 3.323 in 2021. Dit komt overeen met een responscijfer van 24,3% in 2016 en 36,9% in 2021. De gerealiseerde steekproeven in 2016 en 2021 zijn representatief voor personen met minstens één kind jonger dan 25 jaar in het Vlaamse Gewest voor de kenmerken geslacht, leeftijd en herkomst en voor 2021 ook voor het gezinstype zoals gekend in het Rijksregister (Audenaert, 2022).

2.2 ACHTERGRONDKENMERKEN

De meetwijze van de verschillende meetinstrumenten over het sociaal leven van ouders wordt bij aanvang telkens vermeld bij de rapportering van de resultaten. Elke dimensie van het sociaal leven wordt, waar mogelijk, onderzocht op significante verschillen in de tijd (2016 versus 2021). Daarnaast wordt voor elk onderzocht aspect van het sociaal leven in 2021 nagegaan of er verschillen bestaan naar volgende achtergrondkenmerken: geslacht (man, vrouw), leeftijd (jonger dan 35 jaar, 35 - 44 jaar, 45 - 54 jaar, 55 jaar en ouder), herkomst (België, EU+, niet-EU+), opleidingsniveau¹ (lager secundair onderwijs, hoger secundair onderwijs, hoger onderwijs of universiteit), tewerkstelling (voltijds, deeltijds, werkonderbreking², geen betaald werk), arbeidsstatuut (arbeider/arbeidster (private sector), bediende (private sector), contractueel of statutair ambtenaar, zelfstandige/vrij beroep zonder personeel, zelfstandige/vrij beroep met personeel), gezinsvorm (intact gezin³, alleenstaande ouder, samengesteld gezin) en de leeftijd van het jongste kind (0 - 2 jaar, 3 - 5 jaar, 6 - 11 jaar, 12 - 17 jaar, 18 jaar of ouder).

¹ In het vragenboekje werd gevraagd naar het hoogst behaalde diploma.

² Deze categorie omvat de verschillende soorten verlofstelsels die mensen toelaat gedurende een bepaalde tijd het werk te onderbreken, alsook ziekteverlof en - niet onbelangrijk - ook tijdelijke werkloosheid.

³ Met intact gezin bedoelen we gezinnen waarin geen enkele van de kinderen die tot het gezin behoren een scheiding van de ouders heeft meegemaakt. Voor meer duiding verwijzen we naar Audenaert, 2022).

2.3 ANALYSES

De analyses werden uitgevoerd met SPSS, met de module complex samples waarbij rekening wordt gehouden met het steekproefdesign en met gewichten. Het toepassen van gewichten maakt dat de resultaten representatief zijn voor de populatie ouders in Vlaanderen voor geslacht, leeftijd en herkomst en in 2021 ook voor gezinstype.

De percentages die we vermelden in de tabellen en figuren zijn steeds gewogen. De gerapporteerde aantallen zijn steeds ongewogen. De resultaten zijn zowel in de figuren als in de tabellen steeds vergezeld van significantietesten. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; en *** $p < 0,001$ of n.s. (niet significant). We bekijken telkens of er een samenhang is met de hierboven vermelde achtergrondkenmerken van de respondent. Omdat we ons in deze bijdrage beperken tot beschrijvende resultaten, kunnen we geen uitspraken doen over oorzakelijke verbanden tussen kenmerken van respondenten.

Waar mogelijk vergelijken we de resultaten uit 2016 en 2021⁴. Daarbij moet rekening gehouden worden met de hypothese dat eventuele verschillen tussen 2016 en 2021 kunnen te wijten zijn aan het verschil in steekproeftrekken of aan een verschil in meetwijze. Voor het verschil in meetwijze wordt dit telkens vermeld als dit het geval is. Voor het verschil in steekproeftrekking wordt bij de vergelijking van de cijfers uit 2016 en 2021 telkens een controle uitgevoerd. De cijfers van 2016 worden daarbij vergeleken met die van 2021 een eerste keer met en een tweede keer zonder ouders met niet-officieel inwonende kinderen. De resultaten van beide analyses worden steeds vermeld.

3 RESULTATEN

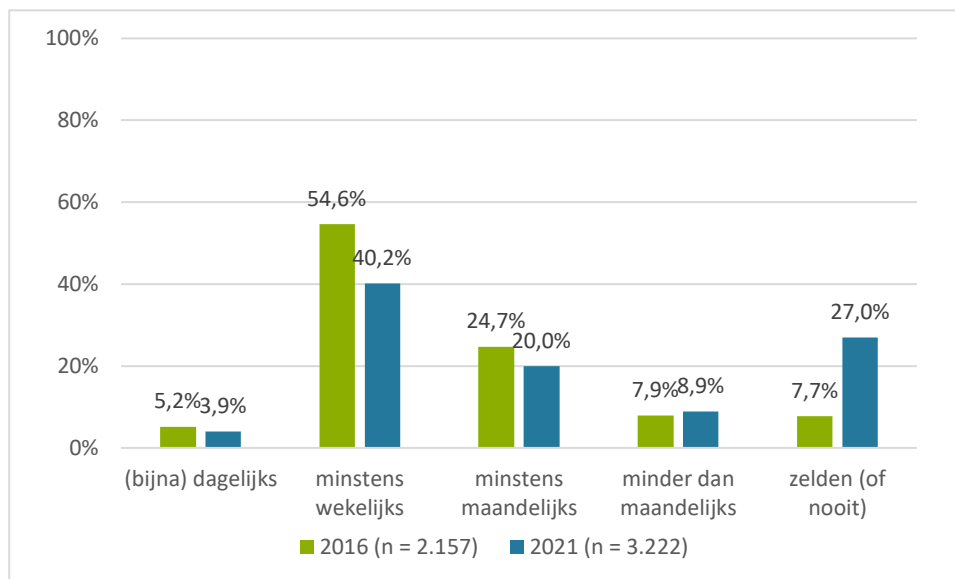
3.1 DEELNAME AAN SOCIALE ACTIVITEITEN

De deelname aan sociale activiteiten werd in de gezinsenquête 2021 gemeten via volgende vraag: *'Hoe vaak neemt u op dit moment deel aan sociale activiteiten?'*. Bij deze vraag werd in de enquête als toelichting gegeven: 'Met sociale activiteiten bedoelen we op bezoek gaan of bezoek krijgen van familie, vrienden, kennissen en mensen uit uw omgeving of buurt ... of gezamenlijke activiteiten met deze personen'. De antwoordmogelijkheden bij de vraag zijn: '(bijna) dagelijks', 'minstens één keer per week', 'minstens één keer per maand', 'minder dan één keer per maand', 'zelden'. In de vragenlijst van 2016 werd 'op dit moment' niet in de vraagstelling opgenomen en was de laatste antwoordcategorie 'zelden of nooit'.

Figuur 1 toont de deelname aan sociale activiteiten van ouders in 2016 en 2021. In 2021 nam 40,2% wekelijks, 27% zelden (of nooit) en 20% minstens maandelijks deel aan sociale activiteiten. In vergelijking met 2016 zien we een duidelijke afname in de deelname aan sociale activiteiten. In de categorieën 'minstens wekelijks' en 'zelden' komt dit het duidelijkst tot uiting. Waar 54,6% van de ouders in 2016 minstens wekelijks deelneemt aan sociale activiteiten neemt dit percentage af tot 40,2% in 2021. Tegelijk blijkt een sterke toename in het percentage ouders dat 'zelden (of nooit)' deelneemt aan sociale activiteiten (7,7% in 2016 tot 27% in 2021). De vastgestelde verschillen tussen 2016 en 2021 zijn statistisch significant. Dit blijkt ook zo te zijn wanneer we ouders met niet-officieel inwonende kinderen uitsluiten uit de steekproef van 2021.

⁴ Omdat we voor 2016 enkel de basissteekproef nemen, kunnen hier gerapporteerde cijfers voor 2016 licht afwijken van eerder gerapporteerde cijfers.

Figuur 1. Deelname aan sociale activiteiten, 2016-2021

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 , $p < 0,001$

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

Bij de analyse van de deelname aan sociale activiteiten in 2021 naar achtergrondkenmerken werden de antwoordcategorieën ‘(bijna) dagelijks’ en ‘minstens wekelijks’ samengenomen in één categorie ‘minstens wekelijks’. De resultaten zijn terug te vinden in tabel 1.

De deelname aan sociale activiteiten door ouders verschilt niet significant naar hun geslacht, leeftijd, gezinsvorm of de leeftijd van het jongste kind. Deze resultaten werden niet in tabel 1 opgenomen.

Er bestaan wel significante verschillen naar opleidingsniveau. Ouders met een diploma lager onderwijs nemen het minst deel aan sociale activiteiten. Van die groep geeft 34,7% aan zelden (of nooit) deel te nemen aan sociale activiteiten. Bij ouders met een diploma hoger secundair is dit aandeel 30,6% en bij ouders met een diploma hoger onderwijs/universiteit 22,7%.

Naar herkomst bestaan eveneens significante verschillen. Ouders met een niet-EU⁺-herkomst nemen het minst deel aan sociale activiteiten. Van die groep neemt 37,2% zelden (of nooit) deel aan sociale activiteiten terwijl dit aandeel 28% bedraagt bij ouders met een herkomst uit een EU⁺-land en 24,4% is bij ouders met een Belgische herkomst.

Ook naar tewerkstelling en beroepsstatuut bestaan significante verschillen in de deelname aan sociale activiteiten. Ouders in werkonderbreking of zonder betaald werk nemen het minst deel aan sociale activiteiten. Binnen deze groepen neemt ruim één op drie zelden (of nooit) deel aan sociale activiteiten terwijl dit aandeel bij deeltijds werkenden 27,3% en bij voltijds werkenden 24,9% is. Voor het beroepsstatuut blijkt dat arbeid(st)ers het minst deelnemen en werknemers uit de openbare sector of zelfstandigen dat bijvoorbeeld vaker doen. 34,1% van arbeid(st)ers neemt zelden (of nooit) deel aan sociale activiteiten. Bij werknemers uit de openbare sector is dat 20%, bij zelfstandigen zonder personeel 25,5% en bij zelfstandigen met personeel 21,9%.

Tabel 1. Deelname aan sociale activiteiten naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

	minstens één keer per week ⁵	minstens één keer per maand	minder dan één keer per maand	zelden of nooit	n
Totaal	44,1%	19,9%	8,9%	27,0%	3.222
Geslacht (n.s.)					
Leeftijd (n.s.)					
Herkomst***					
België	47,1%	19,5%	8,9%	24,4%	2.594
EU ⁺	41,1%	22,8%	8,1%	28,0%	283
niet-EU ⁺	33,4%	19,8%	9,6%	37,2%	543
Opleidingsniveau***					
lager secundair	37,5%	19,2%	8,7%	34,7%	403
hoger secundair	44,3%	16,1%	9,0%	30,6%	862
hoger onderwijs/universiteit	45,9%	22,4%	9,0%	22,7%	1.850
Beroepsstatuut***					
arbeid(st)er	39,7%	18,4%	7,9%	34,1%	480
bediende (private sector)	42,2%	21,9%	9,7%	26,2%	1.308
werknemer openbare sector	50,2%	20,6%	9,2%	20,0%	722
zelfstandig/vrij beroep (zonder personeel)	51,7%	16,9%	5,9%	25,5%	209
zelfstandig/vrij beroep (met personeel)	43,6%	28,1%	6,4%	21,9%	141
Tewerkstelling**					
voltijds	45,2%	21,2%	8,7%	24,9%	1.873
deeltijds	44,3%	19,5%	8,9%	27,3%	917
werkonderbreking	35,5%	18,5%	9,1%	36,8%	183
geen betaald werk	41,3%	13,3%	11,4%	34,0%	231
Gezinsvorm (n.s.)					
Leeftijd jongste kind (n.s.)					

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

3.2 SOCIALE STEUN

3.2.1 Aantal personen van wie men steun ervaart

Het aantal personen van wie men steun ervaart werd in de gezinsenquête van 2021 als volgt bevraagd: *'Bij hoeveel mensen kan u op dit moment terecht voor hulp en steun?'* Respondenten konden het aantal personen opgeven voor elk van volgende categorieën: 'ouders', 'schoonouders', 'kind(eren)', '(schoon)zussen/(schoon)broers', 'buren/mensen uit mijn buurt', 'vrienden', 'collega's'. Bij deze vraag werd als toelichting gegeven: 'Met hulp en steun bedoelen we zowel emotionele steun, materiële steun, financiële steun als praktische hulp, informatie en advies. Uw huidige partner telt niet mee voor deze vraag.' De formulering van de vraagstelling in de gezinsenquête van 2016 verschilde op drie punten van de vraagformulering uit 2021. Ten eerste was 'op dit moment' niet opgenomen in de vraag in 2016⁶. Ten tweede werd in 2016 enkel gevraagd naar

⁵ Inclusief de antwoordmogelijkheid '(bijna) dagelijks'.

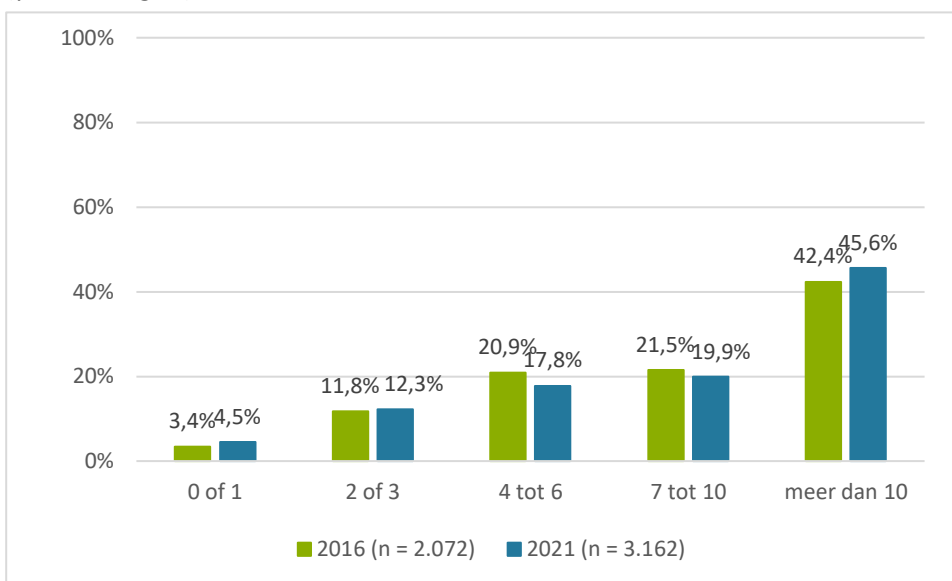
⁶ Dit werd toegevoegd omwille van de bijzondere situatie waarin de bevraging in 2021 plaatsvond (coronapandemie).

‘broers’ en ‘zussen’ en niet naar ‘schoonbroers’ en ‘schoonzussen’. Ten derde werd bij de vraaginstructie in 2016 gewezen op de ‘partner’ en in 2021 op de ‘huidige partner’.

In 2021 beschikt de meerderheid van de ouders in Vlaanderen over een relatief uitgebreid ondersteuningsnetwerk⁷. Figuur 2 toont dat 45,6% van de ouders bij meer dan tien personen terecht kan voor hulp en steun. Ongeveer 20% kan bij zeven tot tien personen terecht. Daarnaast blijkt ook dat een relatief kleine groep eerder beperkt terecht kan bij anderen voor hulp en steun (4,5% kan bij maximaal één persoon terecht).

Figuur 2 toont het terechtkunnen bij steunfiguren in 2016 en 2021. In vergelijking met 2016 blijkt dat ouders in 2021 wat vaker terechtkunnen bij een ruimer netwerk van steunfiguren (meer dan tien). Voor de rest zijn er weinig uitgesproken verschillen. Ook bij een tweede analyse waarbij ouders met niet-officieel inwonende kinderen uit de steekproef van 2021 worden gehouden, blijft het statistisch significant verschil behouden.

Figuur 2. Het aantal personen bij wie ouders terecht kunnen voor hulp en steun, 2016-2021 (percentages)

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 : $p < 0,05$

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

Tabel 2 bevat de resultaten van het aantal steunfiguren naar het type steunfiguur. Omdat bij ‘ouders’ en ‘schoonouders’ meer dan twee steunfiguren nauwelijks voorkomt, maken we voor het aantal steunfiguren een indeling in drie groepen: ‘geen’, ‘één’, ‘twee of meer’.

⁷ We tellen per categorie het aantal ingevulde hulp- en steunfiguren. Omdat de antwoordmogelijkheden ‘neen’ en ‘0’ vaak niet worden aangevinkt of ingevuld in schriftelijke enquêtes zijn er relatief veel respondenten die voor één van de zeven categorieën niets invulden. Indien respondenten voor geen enkele van de zeven categorieën een aantal invulden, krijgen ze een ontbrekende waarde voor elke categorie. Indien respondenten voor minstens één categorie een cijfer invulden, houden we voor die categorie rekening met de ingevulde waarde en voor de overige categorieën kennen we een nulwaarde toe. Hierbij gaan we ervanuit dat respondenten die voor geen enkel categorie iets invulden de vraag niet wensten in te vullen, terwijl respondenten die minstens één categorie invulden voor de ontbrekende categorieën ‘geen hulp- en steun’ ervaren. Op deze manier vermijden we een overschatting, maar maken we mogelijk wel een onderschatting van het aantal hulp- en steunfiguren. De cijfers m.b.t. het aantal hulp- en steunfiguren wijzen dan op een ondergrens.

Het aantal 'ouders' en 'buren' waar respondenten terecht kunnen verschilt niet significant tussen 2016 en 2021. In vergelijking met 2016 kunnen ouders in Vlaanderen in 2021 vaker terecht bij hun 'kinderen', 'vrienden' en 'collega's' voor hulp en steun, maar minder vaak bij 'schoonouders'. Wanneer we controleren voor het verschil in steekproeftrekking tussen 2016 en 2021 is het verschil voor schoonouders niet langer significant.

Bij (schoon)broers en (schoon)zussen zien we een gemengd beeld. Ouders kunnen in 2021 minder vaak bij één (schoon)broer/(schoon)zus terecht dan in 2016 en vaker bij geen en twee of meer. In 2016 gaf 40,9% van de ouders aan bij twee of meer (schoon)broers/(schoon)zussen terecht te kunnen. In 2021 is dit aandeel 46,9%. Deze toename is deels verklaarbaar doordat in 2021 naast 'broers en zussen' ook 'schoonbroers en schoonzussen' onder dit type steunfiguur werden gerekend. Bij controle voor het verschil in steekproeftrekking tussen 2016 en 2021 blijven de vastgestelde verschillen significant.

Tabel 2. Het aantal hulp- en steunfiguren naar type steunfiguur, 2016-2021 (rijpercentages)

		Geen steunfiguren	Eén steunfiguur	Twee of meer steunfiguren	n
ouders (n.s.)	2016	26,2%	23,1%	50,7%	2.072
	2021	29,0%	23,0%	48,0%	3.162
schoonouders***	2016	44,3%	17,2%	38,5%	2.072
	2021	50,0%	14,9%	35,1%	3.162
kinderen***	2016	63,8%	8,3%	27,9%	2.072
	2021	57,1%	11,1%	31,8%	3.162
(schoon)broers/(schoon)zussen***	2016	31,3%	27,8%	40,9%	2.072
	2021	35,1%	18,0%	46,9%	3.162
buren (n.s.)	2016	59,30%	7,30%	33,40%	2.072
	2021	58,40%	8,20%	33,40%	3.162
vrienden**	2016	27,3%	8,4%	64,4%	2.072
	2021	23,3%	9,6%	67,1%	3.162
collega's*	2016	54,7%	8,3%	37,0%	2.072
	2021	50,9%	8,4%	40,7%	3.162

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001 en n.s. (niet significant)

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

3.2.2 Ervaren steun binnen verschillende levensdomeinen

Een ander aspect van steun is de mate van ervaren steun binnen verschillende levensdomeinen. In 2021 werd dit als volgt bevraagd: 'In welke mate voelt u zich gesteund door één of meerdere van deze mensen in elk van de volgende domeinen?' (antwoordcategorieën: 'heel veel', 'tamelijk veel', 'een beetje maar', '(helemaal) niet', 'NVT'). Respondenten konden een antwoord aankruisen voor tien levensdomeinen: 'bij zorgen over uw relatie of problemen in uw relatie', 'bij de opvoeding van uw kind(eren)', 'bij beslissingen over uw werk of opleiding',

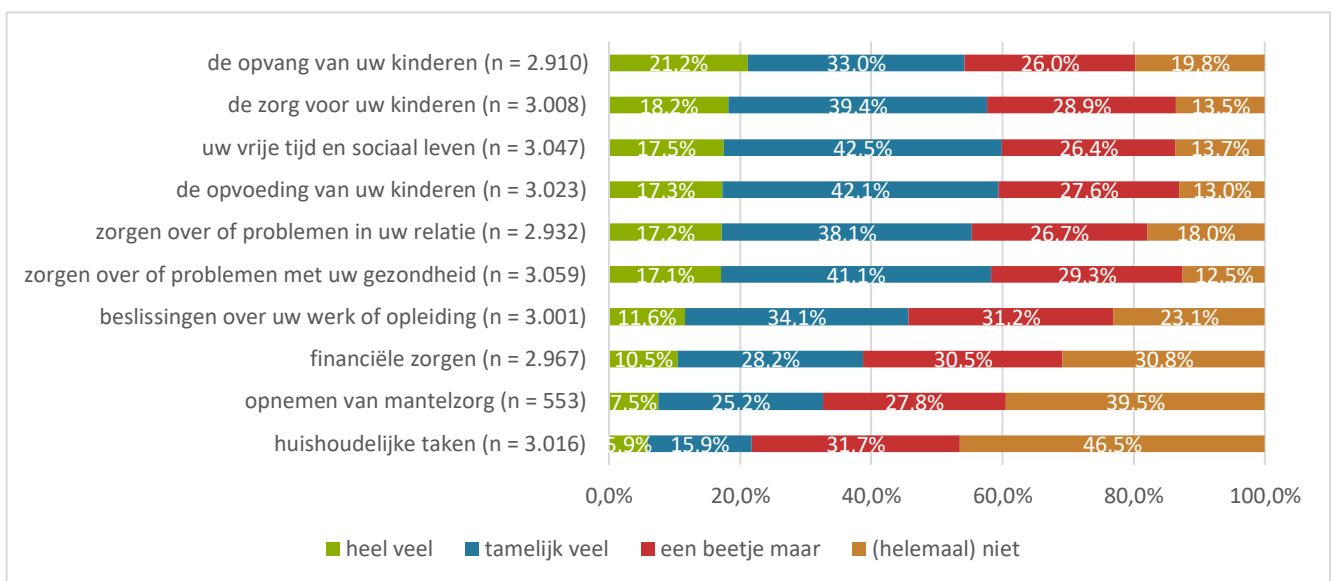
‘bij de zorg voor uw kind(eren)’, ‘bij de opvang van uw kind(eren)’, ‘bij het opnemen van mantelzorg’⁸, ‘bij huishoudelijke taken’, ‘bij uw vrije tijd en sociaal leven’, ‘bij zorgen over uw gezondheid of bij problemen met uw gezondheid’, ‘bij financiële zorgen’. Enkel voor het domein ‘bij het opnemen van mantelzorg’ werd de antwoordcategorie ‘NVT’ voorzien.

Er zijn twee verschillen in de vraagstelling tussen 2016 en 2021. Ten eerste werd het item ‘bij financiële zorgen’ niet bevraagd in de gezinsenquête 2016. Ten tweede werd in de gezinsenquête 2016 voor het item ‘bij zorgen over uw relatie of problemen in uw relatie’ ook een antwoordcategorie ‘niet van toepassing’ voorzien. In de editie van 2021 was dit niet het geval.

Figuur 3 toont de ervaren steun van ouders in 2021 op tien verschillende levensdomeinen. In de figuur zijn de items geordend op het percentage ‘heel veel’ steun. Domeinen waarvoor ouders een hoog percentage van ‘heel veel’ steun ervaren bevinden zich bovenaan de figuur, domeinen waarvoor dit percentage laag is onderaan. Domeinen waarvoor ouders veel steun ervaren zijn: de opvang, opvoeding en zorg voor de eigen kinderen en de eigen vrije tijd en sociaal leven. Domeinen waar ouders relatief weinig steun ervaren zijn: huishoudelijke taken, opnemen van mantelzorg en financiële zorgen.

Opmerkelijk is dat voor de meeste domeinen 40 tot 50% van de respondenten zich helemaal niet of maar een beetje gesteund voelen. Voor financiële zorgen, mantelzorg opnemen en huishoudelijke taken liggen deze percentages tussen 60% en 80%.

Figuur 3. De ervaren steun door ouders binnen verschillende levensdomeinen (percentages)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Om na te gaan of er verschillen bestaan in de ervaren steun van ouders naar achtergrondkenmerken in 2021 berekenen we een somscore die 9 itemsscores bevat. Het item over mantelzorg werd niet in rekening gebracht omdat het op te weinig respondenten van toepassing is. De somscore is een getransformeerde score met een minimale waarde van 0 (helemaal geen steun) en een maximale waarde van 100 (heel veel steun). Een factoranalyse op de negen items wijst op één factoroplossing met een hoge interne consistentie (Cronbach's α

⁸ Het begrip mantelzorg werd in de vragenlijst gedefinieerd als: ‘Neemt u ‘mantelzorg’ op? Dan zorgt u voor iemand die specifieke zorg nodig heeft, omdat hij of zij ziek is, een beperking heeft of te oud is om voor zichzelf te zorgen. De gewone zorg voor (kleine) kinderen is géén mantelzorg.’

= 0,90). De ervaren steun door ouders bedraagt gemiddeld 48,4 op 100 wat globaal wijst op een beetje steun over de verschillende levensdomeinen heen.

Tabel 3 toont de verschillen in ervaren steun naar achtergrondkenmerken. Voor één van de onderzochte achtergrondkenmerken namelijk tewerkstelling vinden we geen significante verschillen in ervaren steun (niet in tabel opgenomen). Voor alle overige kenmerken blijkt dit wel het geval.

We zien dat vrouwen (50,9) gemiddeld meer steun ervaren dan mannen (45,5) en dat de ervaren steun afneemt met toenemende leeftijd. Waar ouders jonger dan 35 jaar een gemiddelde steunscore hebben van 57,7 bedraagt die bij plus 55-jarigen 37,8. Voor herkomst blijkt dat ouders met een niet-EU⁺-herkomst (41,4) minder steun ervaren dan ouders met een Belgische herkomst (49,9) of een herkomst uit een EU⁺-land (48,5).

Op vlak van opleidingsniveau blijkt dat de groep ouders met het laagste opleidingsniveau het minste steun ervaart. Binnen deze groep met hoogstens een diploma lager secundair is de gemiddelde steunscore 43,4. Deze score ligt hoger bij ouders met een diploma hoger secundair (50) en een diploma hoger onderwijs/universiteit (48,9). Voor het beroepsstatuut blijkt dat arbeiders met 44,6 de laagste steunscore hebben. De overige beroepsgroepen hebben een score die gemiddeld rond de 50 ligt.

Voor de gezinsvorm blijkt dat alleenstaande ouders de laagste score hebben. Samengestelde gezinnen ervaren met een score van 51,3 de meeste steun. Bij de leeftijd van het jongste kind zien we wat ook al bleek bij de leeftijd van de ouder namelijk dat naarmate de leeftijd toeneemt de ervaren steun afneemt. Is de leeftijd van het jongste kind twee jaar of jonger dan is de gemiddelde steunscore 56,2. Die score bedraagt nog 42,5 als het jongste kind 18 jaar of ouder is.

Om na te gaan of ouders in 2021 evenveel steun ervaren dan in 2016 berekenen we een somscore bestaande uit 7 items. Met drie items werd geen rekening gehouden. Het item over 'zorgen over of problemen in uw relatie' werd niet meegenomen omdat de 'niet van toepassing' antwoordcategorie in 2016 wel en in 2021 niet was voorzien. Het item over mantelzorg werd niet meegenomen omdat het op te weinig respondenten van toepassing is. Het item over financiële zorgen werd niet meegenomen omdat het in 2021 wel en in 2016 nog niet werd bevroegd.

Een factoranalyse op de zeven items wees op één factoroplossing voor de zeven items met een goede interne consistentie (Cronbach's $\alpha = 0,87$). De schaalscore werd berekend op een schaal van 0 tot 100 waarbij 0 wijst op de afwezigheid van steun en 100 op de ervaring van heel veel steun in de verschillende levensdomeinen. De ervaren steun door ouders bedraagt gemiddeld 48,7 in 2016 en 48,8 in 2021. Dit kleine verschil in ervaren steun is niet statistisch significant (Wald F-test = 0,077, $p = 0,782$).

Om na te gaan of er in de zeven levensdomeinen op zich veranderingen optreden in ervaren steun tussen 2016 en 2021 werd voor elk van de zeven items een gemiddelde itemscore berekend. De antwoorden van elke respondent op de items werden daarvoor gecodeerd als volgt: '(helemaal) niet' = 0, 'een beetje maar' = 1, 'tamelijk veel' = 2, 'heel veel' = 3.

Tabel 3. Mate van ervaren steun naar achtergrondkenmerken (gemiddelde score)

	Gemiddelde score	n
Totaal	48,4	3.098
Geslacht**		
man	45,5	1.150
vrouw	50,9	1.948
Leeftijd***		
jonger dan 35 jaar	57,7	538
35 - 44 jaar	50,6	1.107
45 - 54 jaar	44,1	1.106
55 jaar en ouder	37,8	347
Herkomst**		
België	49,9	2.514
EU+	48,5	271
niet-EU+	41,4	313
Opleidingsniveau***		
lager secundair	43,4	360
hoger secundair	50,0	822
hoger onderwijs/universiteit	48,9	1.820
Beroepsstatuut*		
arbeid(st)er	44,6	436
bediende (private sector)	49,6	1.284
werknemer openbare sector	49,9	719
zelfstandig/vrij beroep (zonder personeel)	50,6	204
zelfstandig/vrij beroep (met personeel)	49,1	133
Tewerkstelling (n.s.)		
Gezinsvorm**		
intact gezin	48,7	2.000
alleenstaande ouder	46,2	550
samengesteld gezin	51,3	373
Leeftijd jongste kind***		
0 - 2 jaar	56,2	509
3 - 5 jaar	52,6	338
6 - 11jaar	48,3	702
12 - 17 jaar	46,0	667
18 jaar of ouder	42,5	620

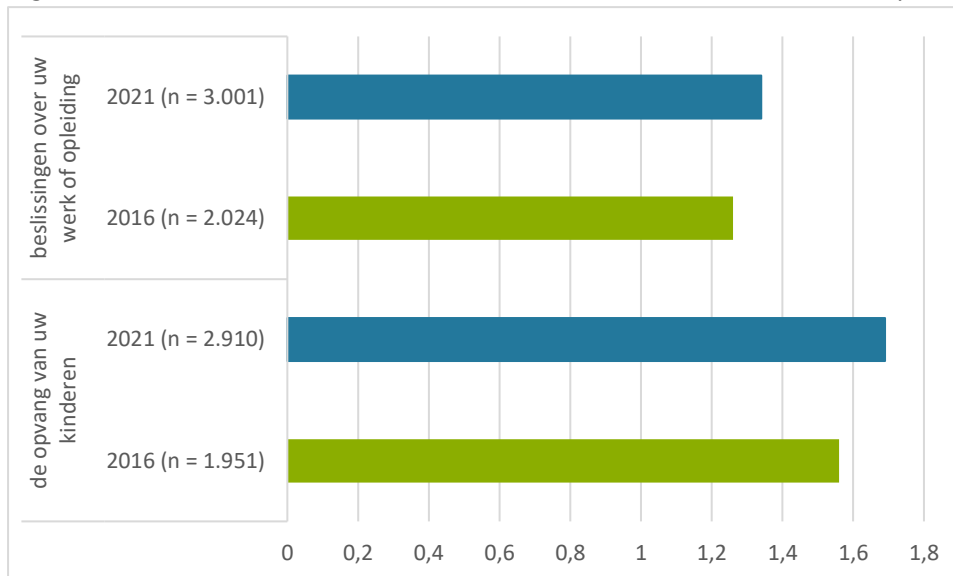
Significantieniveau: Wald F-test: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

Er zijn een beperkt aantal verschillen in ervaren steun in de afzonderlijke levensdomeinen. Voor vijf van de zeven levensdomeinen zijn er geen significante verschillen. Voor twee levensdomeinen bestaan er wel significante verschillen tussen de gemiddelde itemscores voor 2016 en 2021. De ervaren steun voor de opvang van de eigen kinderen daalde van 1,69 in 2016 tot 1,56 in 2021. De ervaren steun bij beslissingen over het eigen werk of opleidingen nam toe van 1,26 in 2016 tot 1,34 in 2021.

Bij het uitsluiten van ouders met niet-officieel inwonende kinderen uit de steekproef van 2021 blijven beide vastgestelde verschillen statistisch significant. Bijkomend zien we dan een nieuw significant verschil namelijk dat ouders in 2021 (1,64 versus 1,56 in 2016) meer steun ervaren bij hun vrije tijd en sociaal leven.

Figuur 4. Gemiddelde itemscore voor de mate van ervaren steun per levensdomein, 2016-2021

Significantieniveau: Wald F-test: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

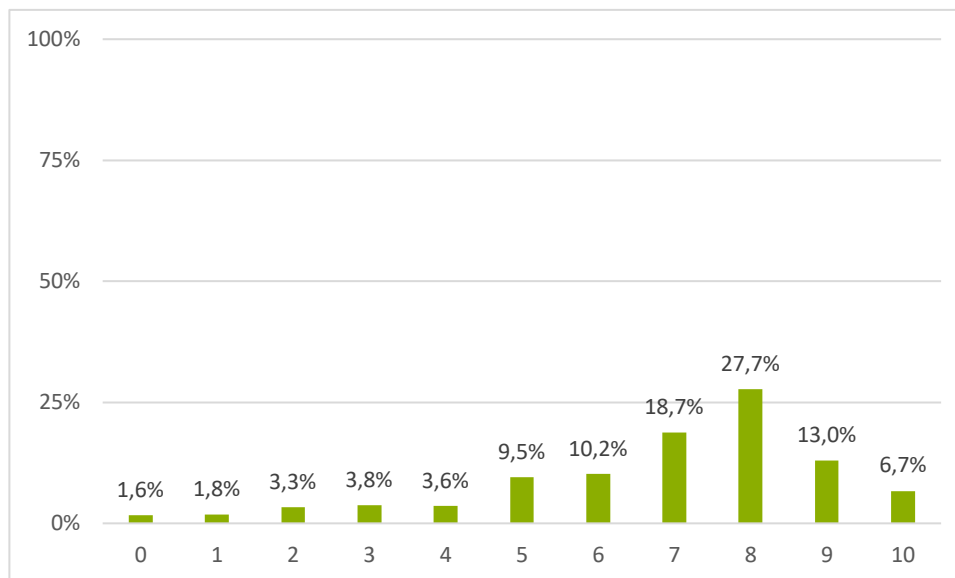
BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

3.2.3 Tevredenheid met het sociaal leven

De (on)tevredenheid met het sociaal leven werd zowel in 2016 als in 2021 als volgt bevestigd: *‘Hoe tevreden of ontevreden bent u met uw sociaal leven?’* Respondenten konden antwoorden op een schaal gaande van 0 (zeer ontevreden) tot 10 (perfect tevreden).

Figuur 5 toont de mate van (on)tevredenheid met het sociaal leven bij ouders in Vlaanderen in 2021. 6,7% van de ouders heeft een score van 10 wat wijst op perfecte tevredenheid met hun sociaal leven. Ouders hebben het vaakst een tevredenheidsscore van 8 (27,7% van de ouders) en 13% van de ouders heeft een score van 9. Tellen we de percentages van deze drie groepen samen dan kunnen we besluiten dat 47,4% van de ouders eerder tevreden zijn met hun sociaal leven. Een quasi even grote groep (45,8% van de ouders) heeft een score van 3 tot 7 en is niet zo tevreden met het sociaal leven. Een groep van zo’n 6,8% heeft een tevredenheidsscore van 0 tot 3 en is uiterst ontevreden met het sociaal leven.

Figuur 5. Tevredenheid met het sociaal leven (percentages, n = 3.227)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Om na te gaan of er verschillen zijn in de tevredenheid met het sociaal leven in 2021 naar achtergrondkenmerken van de ouders kijken we naar de gemiddelde scores (zie tabel 4). De ouders hebben in 2021 een gemiddelde tevredenheidsscore met het sociaal leven van 6,8.

Naar geslacht, leeftijd of herkomst van de ouders zijn er geen significante verschillen (niet in tabel weergegeven). Dit blijkt wel het geval voor het opleidingsniveau. Ouders met een diploma hoger onderwijs/universiteit zijn met een gemiddelde score van 6,67 het minst tevreden over hun sociaal leven. De tevredenheid is met een gemiddelde score van 6,97 en 6,98 groter bij ouders met een diploma hoger secundair of lager secundair onderwijs.

Ook naar tewerkstelling en beroepsstatuut bestaan significante verschillen. Ouders die voltijds werken zijn, met een gemiddelde score van 6,91 het meest tevreden met hun sociaal leven. Bij deeltijds werkenden (6,77), ouders zonder betaald werk (6,48) en ouders in werkonderbreking (6,19) zijn er lagere tevredenheidsscores.

Naar gezinsvorm blijkt dat alleenstaande ouders (6,24) het minst tevreden zijn met hun sociaal leven en dat de tevredenheid hoger ligt bij intacte gezinnen (6,91) en bij samengestelde gezinnen (7,18). Voor de leeftijd van het jongste kind hebben ouders de hoogste gemiddelde score voor tevredenheid met hun sociaal leven als hun jongste kind 18 jaar of ouder (7,06) is. De laagste tevredenheidsscore (6,56) zien we bij ouders wiens jongste kind 6 tot 11 jaar is.

Tabel 4. Mate van tevredenheid met het sociaal leven naar achtergrondkenmerken (gemiddelde score)

	Gemiddelde score	n
Totaal	6,80	3.227
Geslacht (n.s.)		
Leeftijd (n.s.)		
Herkomst (n.s.)		
Opleidingsniveau**		
lager secundair	6,98	392
hoger secundair	6,97	865
hoger onderwijs/universiteit	6,67	1.864
Beroepsstatuut*		
arbeid(st)er	6,88	473
bediende (private sector)	6,72	1.319
werknemer openbare sector	6,80	729
zelfstandig/vrij beroep (zonder personeel)	7,13	212
zelfstandig/vrij beroep (met personeel)	7,28	141
helper - meewerkend familielid	7,68	20
Tewerkstelling**		
voltijds	6,91	1.876
deeltijds	6,77	929
werkonderbreking	6,19	178
geen betaald werk	6,48	228
Gezinsvorm***		
intact gezin	6,91	2.059
alleenstaande ouder	6,24	582
samengesteld gezin	7,18	386
Leeftijd jongste kind***		
0 - 2 jaar	6,70	511
3 - 5 jaar	6,72	343
6 - 11 jaar	6,56	711
12 - 17 jaar	6,95	694
18 jaar of ouder	7,06	667

Significantieniveau: Wald F-test: * p < 0,05; ** p < 0,001; ***p < 0,001

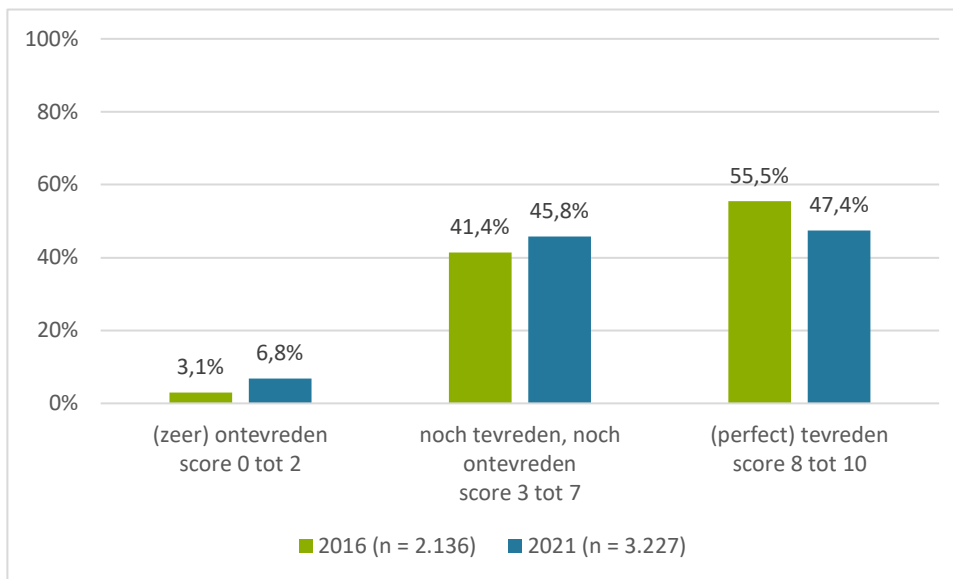
BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

Om na te gaan of er verschillen zijn in de tevredenheid van ouders tussen 2016 en 2021 maken we onderscheid tussen drie groepen: ouders met een lage tevredenheid (score 0 tot 2), ouders met een middelmatige tevredenheid (score 3 tot 7) en ouders met een hoge tevredenheid (score 8 tot 10).

Figuur 6 toont dat in 2021 47,4% van de ouders een score van 8 tot 10 heeft wat wijst op een grote tevredenheid over hun sociaal leven. 6,8% scoort 0 tot 2 wat wijst op ontevredenheid en 49,1% haalt een score in het midden (3 tot 7). In vergelijking met 2016 is er in 2021 een grotere ontevredenheid met het sociaal leven. Het percentage ouders dat (perfect) tevreden is, daalde van 55,5% in 2016 tot 47,4% in 2021. Bij het percentage ouders dat (zeer) ontevreden is, zien we meer dan een verdubbeling (3,1% in 2016 tot 6,8% in 2021).

De afname in tevredenheid met het sociaal leven blijkt ook uit een lagere gemiddelde tevredenheidsscore in 2021 (6,8) in vergelijking met 2016 (7,3) (Wald F-test, $p < 0,001$). Dit verschil blijft statistisch significant na controle voor het verschil in steekproeftrekking op beide meetmomenten.

Figuur 6. Tevredenheid met het sociaal leven, 2016-2021

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 : $p < 0,001$

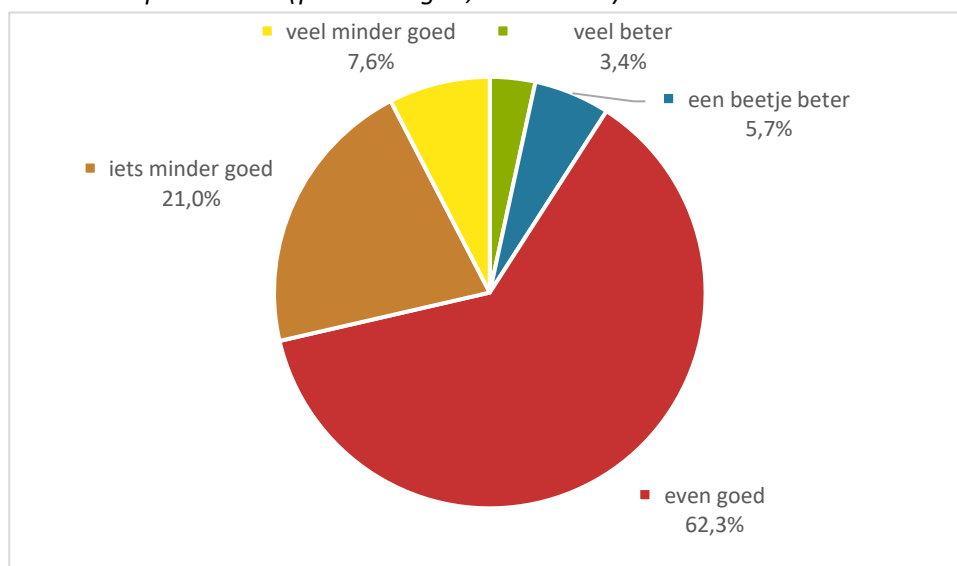
[BRON: GEZINSENQUÊTE 2016-2021](#)

3.2.4 Impact corona op de ervaren steun

De impact van de coronapandemie op de ervaren steun werd in de gezinsenquête van 2021 bevraagd als volgt: *'Vergeleken met de situatie vóór de pandemie, dus vóór maart 2020, hoe gaat het op dit moment met ... de steun die u krijgt van familie, vrienden, en mensen uit de buurt'* (antwoordcategorieën: veel beter, een beetje beter, even goed, iets minder goed, veel minder goed).

Figuur 7 toont dat 62,3% van de ouders, in het voorjaar van 2021, een 'even goede' sociale steun ervaring hadden dan voor de coronapandemie. Bij 3,4% is de er ervaren steun 'veel beter' en bij 5,7% 'een beetje beter'. We kunnen dus stellen dat bij 71,4% van de ouders in Vlaanderen de ervaren steun tijdens de coronapandemie even goed of beter is dan ervoor. Daarnaast is er een groep van 28,6% bij wie de ervaren sociale steun tijdens de coronapandemie minder goed is dan ervoor. Bij 21% is dat 'iets minder goed' en bij 7,6% 'veel minder goed'.

Figuur 7. Inschatting van de ervaren sociale steun in 2021 in vergelijking met de situatie vóór de coronapandemie (percentages, n = 3.225)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

De resultaten in tabel 5 tonen de impact van de coronapandemie weer op de ervaren sociale steun door ouders in Vlaanderen naar achtergrondkenmerken. De antwoordcategorieën ‘veel beter’, ‘een beetje beter’ en ‘even goed’ werden enerzijds samengetrokken tot ‘even goed of beter’. Anderzijds werden de categorieën ‘iets minder goed’ of ‘veel minder goed’ samengenomen tot ‘minder goed’.

Uit de resultaten blijkt dat de impact van corona op de ervaren sociale steun door ouders in Vlaanderen niet significant verschilt naar het geslacht, de herkomst of de gezinsvorm van de ouders (niet in tabel weergegeven). Voor de overige onderzochte achtergrondkenmerken (leeftijd van de ouder, opleiding, beroepsstatuut, tewerkstelling en de leeftijd van het jongste kind) bestaan wel significante verschillen.

Voor de leeftijd van de ouders blijkt dat ouders in de leeftijdsgroep van 35 tot 45 jaar het vaakst een ‘minder goede’ ervaring van sociale steun hebben. Binnen die groep ervaart 34,3% de sociale steun als ‘minder goed’ vergeleken met de situatie voor de pandemie. Bij ouders uit de andere leeftijdsgroepen ligt dat aandeel lager. Het bedraagt 29,1% bij ouders jonger dan 35 jaar; 24,7% bij 45 tot 55-jarige ouders en 23,4% bij ouders die 55 jaar of ouder zijn.

Minder goede ervaringen van sociale steun komen tijdens de coronapandemie ook vaker voor bij hoog opgeleide ouders. Binnen deze groep ervaart 32,7% de sociale steun als minder goed in vergelijking met de situatie vóór de pandemie. Dit aandeel ligt lager bij middelhoog (23,4%) en laag (24,1%) opgeleide ouders.

Voor het beroepsstatuut blijkt dat vooral werknemers uit de openbare sector en bedienden (private sector) vaker een negatieve impact ervaren op sociale steun. Binnen de groep werknemers uit de openbare sector ervaart 32% de sociale steun als minder goed dan voor de coronapandemie. Bij bedienden is dit aandeel 30,5%. Bij zelfstandigen met personeel ligt dit aandeel met 22% het laagst.

De tewerkstelling van ouders toont eveneens samenhang met de ervaren impact door de coronapandemie op sociale steun. Vooral ouders die in werkonderbreking zijn (35,9%) of die deeltijds werken (32,6%) ervaren het vaakst dat de ervaren sociale steun minder goed is. Bij ouders die voltijds werken (26,8%) of ouders zonder betaald werk (26,1%) ligt dit aandeel lager.

Voor de leeftijd van het jongste kind blijkt dat vooral ouders van wie het jongste kind 0 tot 2 jaar, 3 tot 5 jaar en 6 tot 11 jaar is vaker een minder goede sociale steun ervaren tijdens de coronapandemie. Goed één op drie ouders ervaren binnen deze leeftijdsgroepen telkens dat de sociale steun die ze ervaren minder goed is. Bij ouders van wie het jongste kind ouder is, ligt dit aandeel lager. Door de sterke samenhang die bestaat tussen de leeftijd van de ouder en de leeftijd van het jongste kind kan hier ook sprake zijn van een leeftijdseffect van de ouder.

Tabel 5. De ervaren sociale steun in vergelijking met de situatie vóór de coronapandemie naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

	minder goed	even goed of beter	n
Totaal	28,6%	71,4%	3.225
Geslacht (n.s.)			
Herkomst (n.s.)			
Leeftijd***			
jonger dan 35 jaar	29,1%	70,9%	545
35 - 45 jaar	34,3%	65,7%	1.121
45 - 55 jaar	24,7%	75,3%	1.169
55 jaar of ouder	23,4%	76,6%	390
Opleiding***			
lager secundair	24,1%	75,9%	396
hoger secundair	23,4%	76,6%	856
hoger onderwijs/universiteit	32,7%	67,3%	1.870
Beroepsstatuut***			
arbeid(st)er	25,0%	75,0%	475
bediende (private sector)	30,5%	69,5%	1.327
werknemer openbare sector	32,0%	68,0%	722
zelfstandig/vrij beroep (zonder personeel)	28,3%	71,7%	210
zelfstandig/vrij beroep (met personeel)	22,0%	78,0%	141
Tewerkstelling**			
voltijds	26,8%	73,2%	1.876
deeltijds	32,6%	67,4%	927
werkonderbreking	35,9%	64,1%	176
geen betaald werk	26,1%	73,9%	228
Gezinsvorm (n.s.)			
Leeftijd jongste kind***			
0 - 2 jaar	34,8%	65,2%	518
3 - 5 jaar	33,8%	66,2%	343
6 - 11 jaar	35,4%	64,6%	713
12 - 17 jaar	24,9%	75,1%	694
18 jaar of ouder	20,4%	79,6%	662

Significantieniveau: Rao-Scott χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

3.3 GEWENSTE VERANDERINGEN IN HET SOCIAAL LEVEN

In een open vraag werd in de gezinsenquête van 2016 en 2021 gepolst naar gewenste veranderingen in het sociaal leven: 'Welke zaken in uw sociaal leven had u liever anders gezien? Waarom?'

In wat volgt worden de antwoorden op de open vraag per thema gerapporteerd. De percentages die worden vermeld, hebben steeds betrekking op de respondenten die de vraag hebben beantwoord. Sommige respondenten wijzen op meerdere zaken die ze liever anders zien in hun sociaal leven. De som van de themapercentages ligt daarom hoger dan 100%. Voor elk thema wordt telkens ook een passend citaat weergegeven.

De beschreven resultaten hebben vooral betrekking op de antwoorden uit de gezinsenquête van 2021. Voor resultaten uit de gezinsenquête van 2016 verwijzen we naar Van den Bergh (2018). Een algemene vaststelling is wel dat de vraag naar verandering in het sociaal leven in 2021 meer ouders beroert dan in 2016. Waar in 2016 26% (n = 568) van de respondenten deze open vraag beantwoordde, gaat het in 2021 om 38% (n = 1.269). De centrale plaats van de coronapandemie en de beperkende maatregelen om de pandemie te bestrijden in de antwoorden in 2021 (zie 3.3.1) kan hiervoor een verklaring zijn.

Van de 1.269 respondenten die deze vraag beantwoordden, geeft 0,6% aan dat de vraag niet te beoordelen is (omwille van corona) en 6,9% geeft aan tevreden te zijn met hun sociaal leven en/of niets te willen veranderen. Dit betekent dat 92,5% van de respondenten die wel een antwoord gaven op deze vraag één of meer zaken willen veranderen in hun sociaal leven.

3.3.1 Terug het sociaal leven zoals het was voor de coronapandemie

In de gezinsenquête van 2021 hebben ongeveer de helft van de gewenste veranderingen in het sociaal leven te maken met corona. Van de respondenten die de open vraag beantwoordden, verwijst 46,6% expliciet naar corona als drempel om deel te nemen aan het sociaal leven. Daarbij geeft 13,7% aan corona weg te willen en één op drie wil terug kunnen deelnemen aan het sociaal leven zoals voor de coronapandemie. De enorme impact van de coronamaatregelen op het sociaal levens wordt daarbij aangestipt evenals het verlangen om het sociaal leven opnieuw zoals voor de coronapandemie te kunnen invullen. Men wil opnieuw vrienden en familie kunnen zien zoals vroeger, op een vrije manier kunnen gebruik maken van de horeca, kunnen reizen zoals vroeger of deelnemen aan hobby's of culturele activiteiten.

'Wij hebben in normale tijden een goed gevuld sociaal leven. Nu, in corona periode, valt dit terug op een paar wandelingen met vrienden. Wij missen onze sociale contacten, af en toe eens uit te kunnen gaan, een restaurantbezoek... (zoals zoveel mensen nu waarschijnlijk).'

3.3.2 Meer diepgaande contacten en meer contacten met vrienden, familie en burens

De tweede belangrijke gewenste verandering is de hunkering naar meer (betekenisvolle) sociale contacten. Goed 23,5% van de respondenten wil meer of betere contacten met vrienden, familie of burens. Die groep kan opgedeeld worden in vijf subgroepen.

De grootste groep (12,6% van de respondenten) ervaart een tekort in de bestaande sociale contacten. Men wil nieuwe vrienden of gelijkgezinden omdat de bestaande sociale contacten onbevredigend zijn. Men voelt zich eenzaam of ontevreden binnen een te klein sociaal netwerk dat soms bestaat uit niet wederkerige sociale relaties:

'Ik had liever meer vrienden gehad, ik ben best wel eenzaam.'

'Ik had liever meer vrienden die ook zorgend zijn naar mij toe.'

Een tweede groep (3,8% van de respondenten) wil vaker contact met bestaande vrienden.

'Ik had liever vaker langs gegaan bij vrienden en kennissen.'

Een derde groep wil meer of andere relaties met familieleden onderhouden. Een eerste subgroep (2,4% van de respondenten) wil vooral hun familie (kinderen, kleinkinderen, broers of zussen) vaker zien. Een tweede subgroep (0,5% van de respondenten) wil betere relaties met familieleden en een derde subgroep (0,4% van de respondenten) mist overleden familieleden (ouders, schoonouders, broer).

Een vierde groep (0,3% van de respondenten) wil meer/betere contacten met hun burens.

'Ik had liever meer contacten in de buurt (dorp, straat)...'

In een vijfde groep situeren zich 3,5% van de respondenten bij wie de te grote ruimtelijke afstand van familie of vrienden een probleem vormt om ze (vaker) te zien.

'Ik had liever meer sociale contacten gehad en dichter bij sommige mensen gewoond.'

Een subgroep van respondenten beschrijft verschillende problemen die te maken hebben met migratie en herkomst. Men mist zijn/haar sociaal netwerk dat (deels) is achtergebleven in het thuisland. Sommigen willen terugkeren naar hun land van herkomst. Anderen wensen dat meer van hun familieleden in België woonden. Ook wensen sommigen meer vrienden in België waarbij het niet goed beheersen van de Nederlandse taal als extra drempel tot een goede integratie wordt aangehaald. Ten slotte worden ook de reisbeperkingen die naar aanleiding van corona bestaan door sommigen als een probleem ervaren om contact te kunnen houden met hun familie en vrienden in het buitenland.

'In coronatijden [is het] moeilijk contact te onderhouden met vrienden en familie in Nederland door de reisbeperking.'

3.3.3 Meer sociale activiteiten doen

Aansluitend bij de wens naar meer sociaal contact (zie 3.3.2) specificeert 2,3% van de respondenten dit als meer sociale activiteiten willen doen. Men wil vaker buitenkomen om een hobby te beoefenen, te reizen, een terrasje te doen, te sporten of culturele activiteiten te doen.

'Ik had liever meer uitstappen met gezin of familie.'

'Ik had liever minder thuisgezet. Meer museum bezoek/ culturele activiteiten met en zonder het gezin.'

3.3.4 Een andere tijdsbesteding en een betere balans in de combinatie van rollen

Te weinig tijd of meer vrije tijd willen wordt door 13,2% van de respondenten gezien als iets dat ze graag anders hadden gezien in hun sociaal leven. Heel wat respondenten merken op dat te veel tijd gaat naar hun werk of gezin en dat daardoor te weinig tijd overblijft om: zelf in te vullen, te genieten, te besteden aan sport, te ontspannen samen met de partner, te reizen, vrienden te zien, activiteiten te doen zonder de kinderen of familie te ontmoeten.

'Ik had liever meer vrienden te zien of horen. Sinds ik kinderen heb, is mijn sociaal leven wel drastisch verminderd. Ik ben van nature sociaal. Het gebrek aan tijd is zoals een muur voor mij. Ik heb géén tijd voor mezelf. Hierdoor ben ik vaak gefrustreerd en dus een minder goede ouder.'

3.3.5 Een betere gezondheid of een socialere persoonlijkheid

Ongeveer 2% van de respondenten wijst op lichamelijke beperkingen en gezondheidsproblemen die de deelname aan het sociaal leven bemoeilijken. Zowel lichamelijke beperkingen (geen of een beperkte mobiliteit, chronische ziekte, vermoeidheid) maar ook psychische problemen (depressie, angststoornis, paniekaanvallen) worden als drempels voor deelname aan het sociaal leven vermeld.

'Mijn sociaal leven is enorm beperkt omwille van ziekte. Ik ben goed omringd, maar mijn beperkingen zorgen ervoor dat er maar weinig sociaal leven is.'

'Zodra ik in de rolstoel terecht kwam lieten al mijn vrienden me vallen.'

Daarnaast wijst 1% naar de eigen persoonlijkheid die een vlotte deelname aan het sociaal leven in de weg staat. Men voelt zich bv. te verlegen of gesloten, men is sociaal angstig of men mist zelfvertrouwen en sociale vaardigheden om op een vlotte manier deel te nemen aan het sociaal leven. Andere wijzen erop dat ze te pessimistisch ingesteld zijn of anderen te vaak wantrouwen.

'Door omstandigheden ben ik labiel geworden. Ik had graag socialer geweest en minder moeilijkheden gehad met het leggen van nieuwe contacten. Ik wou dat ik me minder schaamde en minder onzeker over mezelf was'

3.3.6 De behoefte aan een partner en het hebben van kinderen als drempel voor een sociaal leven

Door 1,9% van de respondenten worden verschillende issues in verband met een partner aangewezen. Dit heeft vooral te maken met het missen van een ondersteunende partner (na een scheiding). Sommigen missen hun vorige partner na een overlijden of een ongewenste echtscheiding. Men wil dat het gezin nog samen was. Vooral eenzaamheidsgevoelens maar ook de nefaste impact die een echtscheiding heeft op het eigen vriendschapsnetwerk worden aangehaald:

'Scheiden heeft een tol op je kijk naar vrienden. Soms dacht je dat iemand een vriend was tot je uit elkaar gaat.'

Anderen missen een nieuwe partner om voor elkaar te zorgen, voor wederzijds sociaal contact of om uit te gaan. Door sommigen wordt ook een gemis ervaren aan *'uitgaansmogelijkheden voor singles'* of *'live ontmoetingsmogelijkheden voor alleenstaanden'*. Nog anderen hebben een partner maar die is te vaak afwezig (door werkomstandigheden of door een latrelatie).

In tegenstelling tot een partner worden kinderen vooral als drempel gezien (door 1,7% van de respondenten) om deel te nemen aan het sociaal leven. Kinderen maken dat oude vriendschappen verwateren en dat men minder kan deelnemen aan het sociaal leven. Iemand merkt op liever *'nog geen kinderen te hebben gehad'*. Er als ouder 'alleen' voor staan wordt als een extra hindernis gezien. Eén iemand merkt ook een genderkloof op bij het onderhouden van een sociaal leven bij het hebben van kinderen:

'Ik had liever meer vrienden blijven zien en meer hobby's blijven hebben. Sinds mijn kinderen geboren zijn is voor mij alles veranderd, maar mijn man kan blijven werken, fietsen, vrienden zien als voor de komst van de kids.'

Eenzijds missen sommigen vooral uitstapjes of vriendenbezoeken zonder kinderen. Men is daarbij soms zoekende naar een geschikte opvang voor kinderen om sociale activiteiten zonder de kinderen te kunnen doen. Anderen wijzen erop dat kinderopvang voor (zeer) jonge kinderen voor hen geen optie is. Anderzijds wordt er ook op gewezen dat in het geval van een groot gezin mensen minder geneigd zijn om je uit te nodigen zoals blijkt uit volgend citaat:

'Ik had liever gehad dat vriendschappen hetzelfde waren als voor we kinderen hadden en de vrienden ook. Je groeit wat uiteen, wat spijtig is. (Minder tijd, andere mening over opvoeden, ...) Ik had ook liever gehad dat we hechtere banden hadden met onze familie. We zien ze niet heel vaak. Met drie kinderen zijn mensen ook minder snel geneigd je uit te nodigen. Er is heel veel verwaterd toen de tweeling kwam.'

Een klein percentage (0,3%) wijst ook op de zorgzwaarte van een kind of een partner met een chronische ziekte of beperking. Het zijn beiden omstandigheden die een vlot sociaal leven bemoeilijken. Sommige missen daarbij meer ondersteuning bij de zorg voor hun gezinslid of missen de aanwezigheid van familie in de nabije omgeving om nu en dan een handje toe te steken.

'De zware beperking van mijn oudste zoon en de ernstige chronische ziekte van mijn overleden partner maakten dat we als gezin op onszelf terugplooiden.'

3.3.7 Voldoende financiële middelen en werkissues

Bij 1,8% vormt een gebrek aan financiële middelen een drempel om deel te nemen aan het sociaal leven. Vooral de deelname aan hobby's, op stap gaan met vrienden, een beroep kunnen doen op kinderopvang worden vermeld. Sommige wijzen ook op het niet in staat zijn om (meer) te kunnen werken.

'Ik had liever meer vrienden gehad, maar omwille mijn financiële toestand kan ik niet de deur uit met of zonder de kinderen. Dat kan ik niet betalen.'

Bijkomend vormt bij 1,6% een werkissue een drempel om deel te nemen aan het sociaal leven. Bij sommigen gaat het over minder willen werken. Ze hebben een te drukke job waardoor er te weinig tijd is om een bevredigend sociaal leven te hebben. Anderen willen net meer werken om over de nodige financiële middelen te kunnen beschikken om deel te kunnen nemen aan het sociaal leven. Nog anderen willen een andere werkcontext of wijzen op onregelmatige werkuren en -dagen waardoor het moeilijk is om een sociaal leven te plannen. Ook weekend- en nachtwerk worden als drempels ervaren voor een vlotte sociale participatie.

'...druk op het werk hebben ervoor gezorgd dat mijn sociale activiteiten momenteel zeer sterk gereduceerd zijn.'

3.3.8 Meer maatschappelijke solidariteit

Ongeveer 1% van de respondenten wijst ten slotte op een aantal maatschappelijke tendensen zoals egoïsme, gebrek aan solidariteit, gebrek aan verantwoordelijke mensen of een gebrek aan wederkerige relaties die een vlot sociaal leven in de weg staan.

'ik help veel mensen, maar ik krijg weinig terug.'

'Ik had liever ... minder gebruikt worden, veel te goed is half zot, echte vrienden zijn moeilijk te vinden soms verschiet men van de mensen rondom je.'

4 SAMENVATTEND BESLUIT

In dit rapport schetsen we aan de hand van de gezinsenquête een beeld van het sociaal leven bij ouders in Vlaanderen in 2021. Waar mogelijk wordt ook vergeleken met 2016. Verschillende cijfers komen daarbij aan bod zoals de deelname aan sociale activiteiten, het aantal hulp- en steunfiguren van ouders, de steun die ze ervaren binnen verschillende levensdomeinen, hun tevredenheid met het sociaal leven en wat ze liever willen veranderen aan hun sociaal leven.

Uit de resultaten blijkt dat het sociaal leven voor ouders in Vlaanderen in 2021 er op een aantal vlakken anders uitziet dan in 2016. De deelname aan sociale activiteiten is sterk verminderd. Waar in 2016 7,7% van de ouders zelden of nooit deelnam aan sociale activiteiten nam dit aandeel toe tot 27% in 2021. Uit de resultaten van 2021 blijkt dat sommige groepen (niet-EU*-herkomst, arbeid(st)ers, ouders zonder betaald werk, ouders in werkonderbreking, alleenstaanden) nog minder deelnemen aan sociale activiteiten. Bij ouders die op het moment van de bevraging niet werken (omwille van werkonderbreking) neemt 36,8% zelden of nooit deel aan sociale activiteiten.

Het aantal steunfiguren waarbij men terecht kan ligt in 2021 wat hoger dan in 2016. Ouders kunnen in 2021 vaker bij hun 'kinderen', 'vrienden' en 'collega's' terecht voor hulp en steun. Het aantal 'ouders' en 'buren' waar men terecht kan voor hulp en steun verschilt niet tussen 2016 en 2021. Daarbij zien we dat bij 71,4% van de ouders in Vlaanderen de ervaren steun tijdens de coronapandemie even goed of beter is dan ervoor. Maar er is ook een groep van 28,6% die de ervaren sociale steun tijdens de coronapandemie als minder goed ervaart dan ervoor.

In 2021 ervaren ouders de meeste steun bij de opvang of zorg voor hun kinderen en de minste steun bij mantelzorg en huishoudelijke activiteiten. Van den Bergh (2018) merkte op dat in 2016 de ervaren steun door ouders in Vlaanderen voor de meeste levensdomeinen relatief laag lag. Een vergelijking van de ervaren steun tussen 2016 en 2021 toont dat daar weinig verandering in kwam. Er is namelijk geen verschil in ervaren steun in de meeste levensdomeinen tussen 2016 en 2021. Voor drie levensdomeinen blijkt dit wel het geval. Ouders ervaren in 2021 minder steun dan in 2016 bij de opvang van hun kinderen, maar meer steun bij beslissingen over hun werk of opleiding en bij hun vrije tijd en sociaal leven. De globale steun die ouders van anderen ervaren over de verschillende levensdomeinen heen verschilt niet tussen 2016 en 2021. Sommige groepen ervaren in 2021 globaal minder steun. Dit blijkt het geval voor volgende groepen van ouders: mannen, bij toenemende leeftijd, niet-EU⁺-herkomst, lager opgeleiden, arbeid(st)ers en alleenstaanden.

Ouders in Vlaanderen zijn in 2021 minder tevreden met hun sociaal leven dan in 2016. Op een schaal van 0 tot 10 haalden deze ouders in 2016 gemiddeld een score van 7,3 en in 2021 is dat nog 6,8. In 2021 zijn er ook bepaalde groepen die minder tevreden zijn met hun sociaal leven. Vooral hoogopgeleiden, ouders in werkonderbreking, alleenstaanden en ouders met kinderen tussen 6 en 11 jaar zijn minder tevreden met hun sociaal leven.

Het minder deelnemen aan sociale activiteiten maar ook de lagere tevredenheid met het sociaal leven in 2021 dan in 2016 is verklaarbaar door de coronacrisis. De gezinsenquête 2021 werd immers afgenomen in het voorjaar van 2021, een moment waarop nog wettelijke beperkingen van kracht waren op het aantal sociale contacten. Ook de COVID-19-bevraging die in dezelfde periode werd afgenomen, wees reeds op de negatieve impact van corona op het sociaal leven in Vlaanderen (Abdelhakim, e.a., 2021). Tevens bleek uit dit onderzoek dat tussen 2021 en 2022 de intensiteit van en de tevredenheid over de sociale contacten weer toenam en dat het aandeel personen dat zich eenzaam voelt afnam (Moons, e.a., 2022).

De negatieve impact van corona op het sociaal leven blijkt ook uit de antwoorden op de volgende vraag uit de gezinsenquête 2021: 'Welke zaken in uw sociaal leven had u liever anders gezien?' De verandering in het sociaal leven die ouders in Vlaanderen het meest aanhalen zijn de beperkingen op sociale contacten die werden ingevoerd naar aanleiding van de coronapandemie. Van de respondenten die deze vraag beantwoordden, verwijst quasi de helft naar corona (beperkingen) als drempel voor een bevredigend sociaal leven. Op de tweede plaats komt de wens naar betere en meer diepgaande sociale contacten met familie, vrienden en burens. Personen met een buitenlandse herkomst missen daarbij (mede door de coronabeperkingen) hun familie en vrienden die in hun land van herkomst wonen. Op de derde plaats zijn er verschillende issues die met tijd(s)gebrek te maken hebben. Men wil vooral meer vrije tijd. Voorts zijn er ook nog een aantal veranderingen die minder vaak worden genoemd zoals: een betere gezondheid, een andere persoonlijkheid, het gemis van een partner, (kleine) kinderen die een sociaal leven in de weg staan, meer financiële middelen, andere werkomstandigheden of een gemis aan maatschappelijke solidariteit.

5 REFERENTIES

Audenaert, V. (2022), *Gezinsenquête 2021, Methodologisch rapport*, Brussel, Departement WVG.

Audenaert, V. (2022). *Gezinsenquête 2021: De samenstelling van het gezin. Gezinnen in Vlaanderen over hoe het gezin er uit ziet, wie bij het gezin hoort, waar gezinsleden wonen, over hun kinderwens en wat men liever anders had gezien in de samenstelling van het gezin.* www.gezinsenquête.be

Abdelhakim, A., Carton, A., Moons, D., Noppe, J., Vander Molen, T., Van Peer, C. & Verlet, D., (2021) *Resultaten COVID-19 bevraging, Gezondheid, Welzijn en Sociale Contacten*, Brussel, Statistiek Vlaanderen.

Moons, D., Noppe, J., Vander Molen, T., Verlet, D., Weekers, K. (2022), *Resultaten COVID-19-bevraging, Evolutie van gezondheid, welzijn en sociale contacten tussen 2021 en 2022*. Brussel, Statistiek Vlaanderen.

Van den Bergh, B. (2018). *Gezinsenquête 2016: Gezinsinteracties, sociale relaties en het psychisch welzijn van ouders. Gezinnen in Vlaanderen over hoe gezinsleden met elkaar omgaan, over hun sociaal leven, het ervaren van sociale n en over enkele aspecten van psychisch welzijn.* www.gezinsenquête.be

Bronvermelding:

De gezinsenquête is eigendom van de Vlaamse overheid. Bij gebruik van informatie uit deze bijdrage moet de volgende bronvermelding worden opgenomen: Bronselaer, J. & Van der Gucht , A. (2023). *Gezinsenquête 2021: Het sociaal leven van ouders. Gezinnen in Vlaanderen over hun deelname aan sociale activiteiten, het sociale netwerk, de steun die men van het netwerk krijgt en de tevredenheid met het sociale leven.* www.gezinsenquête.be

